

УДК 027.7:021.61-028.27

**УЧАСТЬ E-ARCHIVE DONNTU В РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОНЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**УЧАСТИЕ E-ARCHIVE DONNTU В РАЗВИТИИ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ДОНЕЦКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА**

**E-ARCHIVE DONNTU PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC
ACTIVITY IN DONETSK NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY**

Ткаченко Н.О., Донецький національний технічний університет

Ткаченко Н. А., Донецкий национальный университет

Tkachenko N.A., Donetsk National Technical University

Стаття присвячена розвитку відкритого доступу в ДонНТУ. Вказані основні етапи розвитку архівів відкритого доступу на прикладі електронного архіву ДонНТУ. Описані переваги інституційних репозитаріїв для підвищення рейтингу університету.

Статья посвящена развитию открытого доступа в ДонНТУ. Указаны основные этапы развития открытого доступа на примере электронного архива ДонНТУ. Описаны преимущества институциональных репозитариев для повышения рейтинга университета.

The article describes development of open access in the Donetsk National Technical University. The main stages of development open access archives have been shown on an example of DonNTU electronic archive. The main possibilities of institutional repositories have been described for university rating upgrade.

Ключові слова: відкритий доступ, інституційні репозитарії, ДонНТУ, Webometrics.

Ключевые слова: открытый доступ, институциональные репозитарии, ДонНТУ, Webometrics

Keywords: open access, institutional repositories, DonNTU, Webometrics.

Організація та проведення досліджень виступають важливими функціями кожного університету. Тому отримання свіжої інформації в конкретній області знань виступає гарантом якісно проведених досліджень. Тому актуальна в останні роки проблема недостатнього фінансування торкнулась багатьох університетів.

Зростання цін на наукові журнали призвело до скорочення підписки у фондах майже усіх бібліотек світу та викликало обурення зі сторін науковців та багатьох організацій. На фоні цього у світі зародилось поняття «відкритого доступу до інформації», що на сьогоднішній день активно підтримується навіть відомими світовими видавництвами.

Українські вчені також активно підтримують 2 шляхи розвитку відкритого доступу, тому в 2009 році на базі трьох університетів організовано проект ElibUkr «Електронна бібліотека: Створення центрів знань в університетах України», який об'єднує університети по всій Україні. Отримавши підтримку з боку адміністрації, Донецький національний технічний університет приєднався до проекту у вересні 2009 року. І вже через півроку почалось створення електронного інституційного репозитарію, що є одним із шляхів розвитку відкритого доступу. За рішенням вчених ДонНТУ, вирішення організаційних та технічних питань взяла на себе бібліотека.

Розробка проекту-положення про архів, що обговорює усі принципи та політику роботи репозитарію, визначає мету, завдання та структуру архіву, права та обов'язки користувачів стала першочерговим завданням бібліотеки. Для зручності користувачів структура архіву являє собою ієрархію, що повторює структуру університету (рис.1). В якості фондів виступають факультети та структурні підрозділи ДонНТУ, що поділяються на підфонди (кафедри). Кожна кафедра має свої персональні колекції, що містять певні види документів. Додавання або видалення колекцій здійснюється відповідальними по кафедрі.

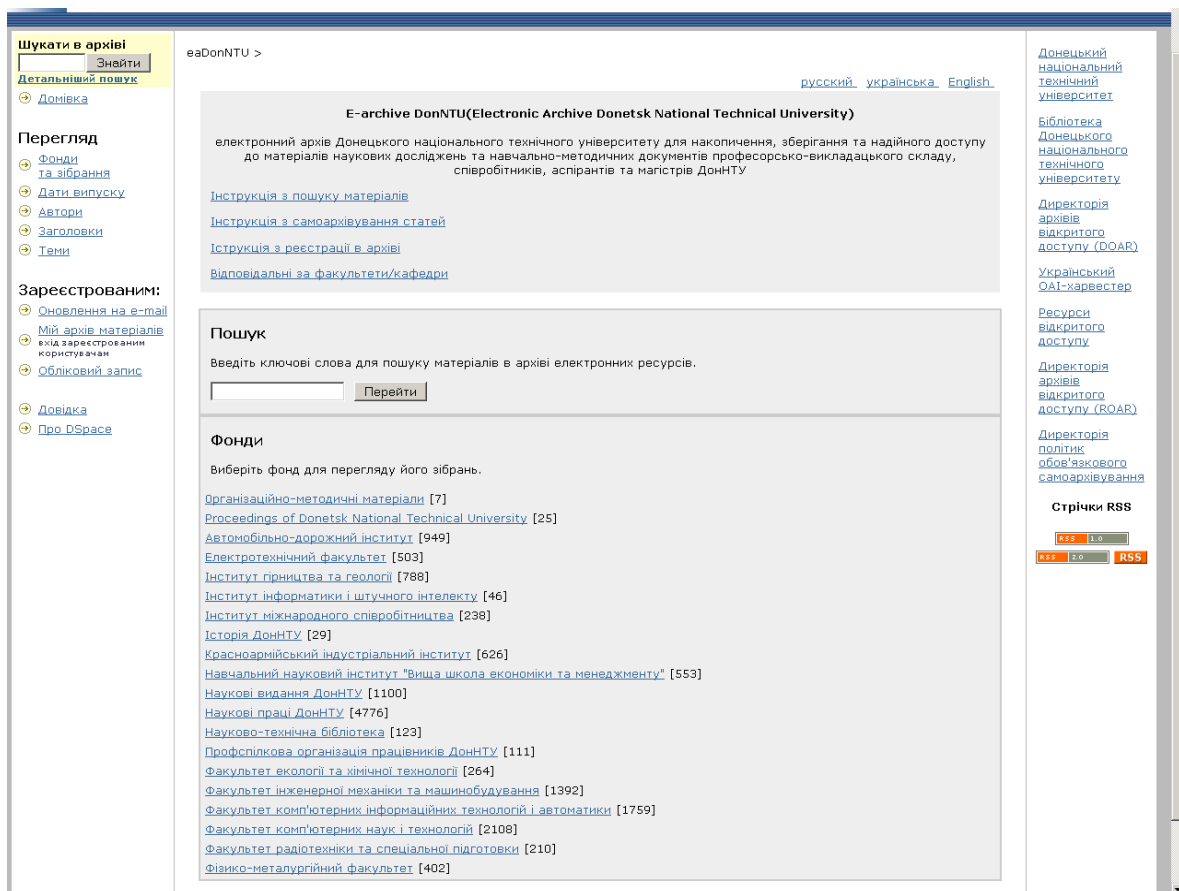

Рис. 1 – структура архіву ДонНТУ

Наступним завданням стало визначення видів документів, що надходять до архіву. На сьогоднішній день електронний архів містить статті та презентації вчених нашого університету, покажчики, навчально-методичні матеріали та матеріали конференцій, автореферати дисертацій та навчальні посібники.

Якісне програмне забезпечення – одне з найважливіших питань у коректному функціонуванні репозитарію, тому при його виборі адміністраторами архіву вивчався досвід багатьох організацій. При аналізі з'ясувалось, що більше 80% українських архівів використовують безкоштовне ПЗ із вільним кодом D-Space. Можливість спільного вирішення технічних питань дозволило зробити вибір на користь цього ПЗ та обрати версію 1.5. Після вивчення особливостей роботи з цим ПЗ та виникнення деяких технічних помилок, у травні 2011 року було прийнято рішення про перехід на нову версію цього ПЗ, а саме D-Space 1.7.

Згідно з політикою роботи архіву та рішенням адміністрації університету було прийнято рішення про призначення відповідального на кожній кафедрі. Таким чином, усі користувачі архіву поділяються на чотири категорії: анонім, зареєстрований користувач, адміністратор фонду/підфонду та адміністратори архіву. Користувачі категорії анонім мають право на перегляд структури архіву та його матеріалів із можливістю читати, завантажувати та копіювати. Зареєстровані користувачі можуть створити свій власний профіль та підписатись на новини будь-якої колекції з можливістю отримання новин на персональну електронну пошту. Адміністратори фонду/підфонду мають право на створення або видалення колекцій, внесення, редагування або видалення матеріалів. Усі організаційні або технічні питання вирішуються адміністраторами репозитарію.

Для наповнення архіву якісними матеріалами адміністраторами репозитарію ДонНТУ підтримувався постійний зв'язок із відповідальними на кафедрах, надавались індивідуальні та групові консультації по роботі з архівом, проводились тренінги та семінари, у 2012 році організовано постійно діючий семінар стосовно коректного функціонування інституційного архіву. Оцінивши можливості відкритого доступу, ректором ДонНТУ був підписаний наказ «Про розвиток електронного архіву університету E-archive DonNTU» (червень 2011 р.), що стосується обов'язкового розміщення своїх робіт (шляхом самоархівування) в електронному архіві усіма дослідниками, викладачами ДонНТУ. Продовжуючи роботу в просуванні ідеї відкритого доступу в ДонНТУ, в українській Вікіпедії створено сторінку, присвячену електронному архіву університету (січень 2012 р.).

Окрім внутрішньої роботи з вченими університету, адміністратори архіву активно підтримують відкритий доступ у світі. Репозитарій зареєстровано в міжнародних директоріях відкритого доступу DOAR (The Directory of Open Access Repositories) та ROAR (Registry of Open Access Repositories), а також у першому українському харвестері - OAI харвестер, який забезпечує глобальний пошук. А політику обов'язкового самоархівування в директорії ROARMAP.

Реалізація цих видів робіт дала позитивні результати щодо постійного розвитку архіву: активне занесення нових матеріалів щодня, старі матеріали корегуються з врахуванням нових вимог, створюються нові колекції та підфонди, організовано окрему гулку «Наукові праці ДонНТУ» по серіям факультетів.

Проведені етапи робіт відображаються на статистичній репозитарію. На сьогоднішній день до архіву занесено майже 21 тис. матеріалів, які переглядаються користувачами з різних країн (Україна, Росія, Германия, США, Казахстан) (рис.2). Із кожним місяцем зростає середній час перебування на сайті (на вересень 2013 року – 10 хвилин), що свідчить про усвідомлене використання архіву для пошуку наукової інформації.

Top Country Views

	Views
United States of America	22328
Ukraine	4673
Russian Federation	326
Unknown Country	60
Germany	56
China	49
Belarus	32
Poland	32
Japan	10
Hong Kong	8

Рис. 2 – статистика архіву ДонНТУ

Проведені роботи з організації та підтримки електронного архіву ДонНТУ, вирішення організаційних та технічних проблем принесли наочні результати. За даними липневого рейтингу репозитаріїв світу Webometrics 2013 року, інституційний архів ДонНТУ (E-archive DonNTU) зайняв гідні місця: п'яте місце серед українських університетських архівів та 335 місце в списку університетських архівів світу, піднявшись на п'ятдесят позицій у порівнянні з 2012 роком (<http://repositories.webometrics.info/en/world?page=3>). Це свідчить про вірно обраний напрямок роботи щодо розвитку та підтримки E-archive ДонНТУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воропаєва, В.Я., Університетський Інтернет ресурс - інформаційний портал чи електронний репозитарій? / В.Я. Воропаєва, О.Я. Анопрієнко, Г.О. Петрова // Матеріали міжнародної

- науково-практичної конференції «Діяльність бібліотек ВНЗ у світлі модернізації вищої освіти», м. Севастополь, 19 - 21 травня 2009 р. // Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2009. - С. 69 - 71.
2. Ткаченко, Наталія. Досвід створення відкритого електронного архіву в Донецькому національному технічному університеті // Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. — Випуск 7. — Львів, 2012. — С. 310-313.
 3. Ткаченко, Н.А. Возможности университетского репозитария для представления научных достижений ученых ДонНТУ в мировом информационном пространстве / Н. А. Ткаченко // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі: матеріали наук.-практ. конф., м. Луганськ, 17 - 18 берез. 2011 р. / ред. кол. : Ж. В. Марфіна, О.В. Бикова, К.О. Шарамет. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. - С.192 – 197.